

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Human rights in Canadian foreign policy

Baehr, P.R.

Citation

Baehr, P. R. (1991). Boekbespreking van: Human rights in Canadian foreign policy. *Acta Politica*, 26: 1991(1), 111-113. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449931>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449931>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Boekbesprekingen

Robert O. Matthews and Cranford Pratt (red.), **Human Rights in Canadian Foreign Policy**, McGill-Queen's University Press, Kingston and Montreal 1988.

Het door de Canadese politicologen Matthews en Pratt geredigeerde boek bevat vijftien bijdragen van wetenschapsbeoefenaars en mensenrechtenactivisten over de rechten van de mens in de buitenlandse politiek van Canada. Het is een uitzonderlijk rijk boek, omdat zo ongeveer alle mogelijke aspecten van de relatie tussen mensenrechten en het buitenlands beleid erin aan de orde komen. Dat zal in het bijzonder Nederlandse lezers opvallen, omdat er op dit terrein frappante overeenkomsten blijken te bestaan tussen Canada en ons land. In beide landen proberen non-gouvernementele mensenrechtenorganisaties, met wisselend succes, het buitenlands beleid te beïnvloeden. Regering en parlement van beide landen hebben zich bij herhaling uitgesproken voor een actief mensenrechtenbeleid. Zij beschouwen zich op dit terrein van het buitenlands beleid, in één woord, als 'gelijkgezinden'.

De rechten van de mens worden als volgt gedefinieerd: 'A justified entitlement that any person may claim because of being human and that ought to be socially guaranteed.' (p. 4) Daarbinnen worden de volgende grondrechten ('basic rights') onderscheiden, zonder welke andere rechten niet kunnen worden genoten: (1) het recht op een minimumbestaan met de daaraan gerelateerde levensbehoeften; (2) het gevrijwaard zijn van willekeurige arrestatie en van gevangenhouding zonder vorm van proces; (3) het gevrijwaard zijn van martelingen en (4) het gevrijwaard zijn van buitengerechtelijke executies. Deze mensen- en grondrechten worden in drie delen behandeld: de binnenlandse context, de internationale fora waar Canada zich manifesteert en de Canadese bilaterale diplomatie. Bij de internationale fora komen de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens, het VN-Mensenrechtencomité, de Internationale Arbeidsorganisatie, het Helsinki-proces en de internationale financiële instellingen aan de orde. Onder bilaterale diplomatie vallen: ontwikkelingssamenwerking, wapenhandel, Midden-Amerika, de onderdrukking van de vrije vakbeweging in Polen en het geval-Zuid-Afrika. Het geheel

wordt afgesloten met een aantal vragen en beleidsaanbevelingen van de redacteurs.

Victoria Berry en Allan McChesney geven een kritische beschouwing over de totstandkoming van het Canadese mensenrechtenbeleid. Volgens hen bestaat er binnen het Canadese ministerie van Buitenlandse Zaken een tekort aan inzicht in het belang van de rechten van de mens voor de Canadese rol in de internationale betrekkingen. Een beleidsraamwerk ontbreekt waarbinnen de mensenrechten een centraal element vormen. Daardoor blijft de aandacht voor de mensenrechten ad hoc, sporadisch en in sterke mate afhankelijk van individuele beleidsmakers en ambtenaren. Als het erop aankomt, verliest de aandacht voor de mensenrechten het meestal van andere beleidsdoelinden, op veiligheids- of economisch terrein. Overdreven geheimhouding, onvoldoende deskundigheid, geen formele opleiding, betrekkelijke isolering van de mensenrechtenafdeling binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken, geen noodzaak tot intradepartementaal overleg – om maar te zwijgen van overleg *tussen* de ministeries: veel van deze kritiek was in het verleden ook van toepassing op de totstandkoming van het Nederlandse mensenrechtenbeleid, zeker vóór de totstandkoming en uitvoering van de regeringsnota *De Rechten van de Mens in het Buitenlands Beleid* (1979). Interessant is ook de van parlementaire en non-gouvernementele zijde geuite wens tot instelling van een adviescommissie mensenrechten, naar Nederlands model. Van regeringszijde is deze gedachte echter tot nu toe steeds afgewezen. Daar staat echter tegenover het sedert enkele jaren jaarlijkse twee dagen durend formeel overleg tussen de mensenrechtenorganisaties en het ministerie van Buitenlandse Zaken ter voorbereiding van de Canadese inbreng bij de VN-Commissie voor Rechten van de Mens. Een dergelijk periodiek overleg, waaraan ook wordt deelgenomen door de minister van Buitenlandse Zaken, biedt goede mogelijkheden voor een dialoog tussen de beide partijen. Berry en McChesney lijken onvoldoende oog te hebben voor het unieke karakter van dit contact en voor de niet onbelangrijke rol die Canada internationaal op het terrein van de mensenrechten speelt.

De relatie tussen de rechten van de mens en ontwikkelingssamenwerking komt naar voren in de bijdrage van de politicoloog T. A. Keenleyside. Hij bespreekt het ook in Nederland bekende onderwerp in hoeverre ontwikkelingshulp een instrument kan of mag zijn van mensenrechtenbeleid. Belangrijker dan het opschorten van hulp acht hij het formuleren van een zorgvuldig uitgedachte strategie waarin positieve initiatieven meer nadruk krijgen dan het uitdelen van straffen. Dat neemt niet weg dat in geval van grove en blijvende schending van mensenrechten, waardoor ook de effectiviteit van het hulpbeleid wordt geschaad, een gefaseerde vermindering van hulp overweging verdient. In geval van zulke ernstige schendingen zal steun beperkt moeten blijven tot humanitaire hulp. Nieuwe ontwikkelingsprogramma's moeten aan een mensenrechtentoets worden onderworpen en de Canadese hulp moet geleidelijk worden beperkt tot een klein aantal landen dat de grondrechten respecteert.

Keenleyside geeft vervolgens een interessante behandeling van de ontwikkelingsrelatie met landen die zich schuldig hebben gemaakt aan ernstige mensen-

rechtenschendingen. Achtereenvolgens komt een aantal landen aan de orde waaronder Indonesië, Oeganda, Chili, El Salvador en Suriname. De steun aan Indonesië werd gehandhaafd, ondanks de schendingen van de mensenrechten in dat land, aangezien het beschouwd wordt als het laatste bolwerk tegen het communisme in dat deel van de wereld. In het geval van Suriname beëindigde Canada weliswaar zijn hulpprogramma na de december-moorden van 1982, maar dat hulpprogramma was zo klein dat de beëindiging ervan voornamelijk van symbolische betekenis was. Dat geldt in feite ook voor de andere gevallen waar Canada een einde maakte aan de ontwikkelingsrelatie wegens mensenrechtenschendingen: 'In sum then, in instances in Asia, Africa and Latin America where Canada has taken punitive action, aid and other relationships were limited (and no significant Canadian interests were jeopardized), the role of rights violations was ambiguous and Ottawa was inconsistent in treating different states' (p. 203). Het in januari 1990 opgerichte Internationale Instituut voor Mensenrechten en Ontwikkeling in Montreal zal zich bezighouden met het zoeken naar manieren om de mensenrechten in ontwikkelingslanden te bevorderen, bij voorbeeld door het verlenen van juridische steun, hulp bij de ontwikkeling van procedures voor democratische verkiezingen en de installatie van ombudslieden voor de rechten van de mens.

De auteurs van *Human Rights in Canadian Foreign Policy* hechten groot belang aan de versterking van de mensenrechtencomponent in het Canadese buitenlandse beleid. Terzelfdertijd zijn zij ervan doordrongen dat Canada zich vooral sterk maakt voor de mensenrechten als die samenvallen of ten minste niet in strijd zijn met andere doelinden van buitenlands beleid. Dat kan overigens nauwelijks verbazing wekken, aangezien in Canada, net als in Nederland, de mensenrechten blijkbaar slechts 'een' (niet 'het') centraal bestanddeel van het buitenlands beleid vormen. De dilemma's en keuzeproblemen die dat oproept, komen in het boek uitgebreid ter sprake. Persoonlijk kan ik mij goed vinden in de uitspraak op p. 301, die ook voor Nederland relevant mag worden geacht:

'Continued support for any régime, no matter how friendly and closely aligned, that openly and persistently violates basic rights is likely in the long run to be counterproductive'.

P.R. Baehr

Joshua S. Goldstein, *Long cycles. Prosperity and war in the modern age*. New Haven, Yale University Press 1988.

In dit werk levert Goldstein een uitzonderlijke bijdrage aan het onderzoek van lange-termijn sociale processen in wereldeconomie en statenorde. In de eerste plaats ordent hij de literatuur over lange-economische golven, in de tweede plaats rap-